

आशियातील सर्वात मोठ्या स्वयंसेवी ग्राहक संघटनेचे मुखपत्र

RNI No. MAHBIL/2011/39044

वर्ष ११। अंक ०८। नोव्हेंबर २०२२। मूल्य रु. ५/-

मुंबई ग्राहक पंचायत
ग्राहक हिताय
ग्राहक सुखाय

Member of
Consumers International

Grahak Tituka Melwawa

ग्राहक

तितुका मेळवावा

प्रणाम आप्पासाहेब ॥

संस्थेचे संस्थापक सदस्य मा.आप्पासाहेब गोडबोले यांचे २१ ऑक्टोबर रोजी सकाळी पुणे येथे त्यांच्या राहत्या घरी निधन झाले. मृत्यू समयी त्यांचे वय १०१ वर्षे होते.

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या स्थापनेत त्यांचा मोलाचा सहभाग होता. आयुष्याच्या अखेरपर्यंत आप्पासाहेब मुंबई ग्राहक पंचायतीशी खुप जवळून जोडले गेले होते. संस्थेच्या असंख्य कार्यकर्त्यांचे आप्पासाहेब हे स्फूर्तिस्थान होते. संस्थेने गेल्या ४७ वर्षांत केलेल्या गौरवास्पद वाटचालीबद्दल ते नेहेमीच कार्यकर्त्यांचे कौतुक करत आले. भरभरून आनंदी जीवन जगणारे आणि दुसऱ्यांनाही आनंद देणारे आप्पासाहेब हे एक आदर्श व्यक्तिमत्त्व होते.

आप्पासाहेबांच्या जाण्याने संस्थेतील असंख्य कार्यकर्ते त्यांच्या मार्गदर्शनाला आणि कौतुकाला मुकणार असले तरी त्यांनी रुजवलेली मूल्याधिष्ठीत विचारसरणी सर्वांच्याच कायम लक्षात राहिल. आप्पासाहेबांच्या आत्म्यास चिरशांती लाभो ही प्रार्थना. हा अंक प्रसिद्धीला जाता जाता ही दुःखद बातमी हाती आली. आप्पासाहेबांच्या आठवणी जागवणारे लेख पुढच्या अंकात वाचायला मिळतील.

वार्षिक सर्वसाधारण सभेत निवडणुकीचा निकाल कार्याध्यक्षांना सादर करताना निवडणूक निर्णय अधिकारी पूर्णिमा राव आणि मंचावर संस्थेचे पदाधिकारी

मुंबई ग्राहक पंचायत

नव्याने नेमणूक झालेले विश्वस्त

विश्वस्त मंडळ

डॉ. बाळ फोंडके

अनुराधा गोरे

ललिता कुलकर्णी

अनुराधा नरसाळे

संजीव मंत्री

नव्याने नेमणूक झालेले अध्यक्ष आणि

उपाध्यक्ष

अध्यक्ष

डॉ. बाळ फोंडके

उपाध्यक्ष

अनुराधा गोरे

नव्याने निवडून आलेल्या कार्यकारिणी

सदस्यांसह कार्यकारिणी

अनुराधा देशपांडे, प्रभाकर गवाणे,
अनिता खानोलकर, छाया वारंगे
रविंद्र सहस्रबुध्दे, ज्योती मोडक,
शीला देवळेकर, राजेंद्र राणे,
शुभदा चौकर, मंगला गाडगीळ,
अनघा आचरेकर, विवेक केळकर,
शर्मिला रानडे, आलोक हर्डीकर
अभय जोशी, पराग रेडकर,
अर्चना पानगांवकर, प्रकाश पाटील

निमंत्रित

- अध्यक्ष, खरेदी समिती
- शिक्षण विभाग प्रमुख
- समन्वयक पर्यावरण विभाग

या अंकात प्रसिद्ध झालेल्या मतांशी संपादक/
संघटना सहमत असतीलच असे नाही.

अनुक्रमणिका

४१वी वार्षिक सर्वसाधारण सभा संपन्न	४
संपादकीय	५
ठाणे पंचायत पेठ उत्साहात संपन्न	६
अंधेरी पेठेत कार्यकर्त्यांचा उत्साही सहभाग	६
आनंददायी वसई पेठ	७
हवामान बदलाचे हेही परिणाम	८
Property Expo मध्ये ग्राहक-जागृती	९
वीणा वर्ल्डच्या चौकशीचे आदेश	९
वाचू आनंदे	१०
मोड!	११
पर्यायी गुंतवणूक	१३
मातीविना शेतीचा छोटा प्रयोग	१४
दुपारचे भोजन	१५
वाटतं तसं नसतं!	१७
पोदार शाळेत प्लास्टिक जमा करण्याचा उपक्रम	१९
रद्द झालेल्या विमान तिकिटाचा परतावा	२०
Trendy Way of Shopping	२१
Single Charger for Electronic Devices	२३

ग्राहक तितुका मेळवावा

१ नोव्हेंबर २०२२

कार्तिक/मार्गशीर्ष १९४४

Our MGP Chairman Adv. Shirish Deshpande has been invited by European Commission & UNCTAD to speak on Product Safety in Brussels conference on 17th November at the International Product Safety Week event. Best wishes to him.

- ❖ संपादक :- शुभदा चौकर
- ❖ संपादकीय साहाय्य :- सुमिता चितळे, नेहा जोशी, शर्मिला नाईक
- ❖ सल्लागार :- अॅड. शिरीष देशपांडे, वसुंधरा देवधर
- ❖ मुखपृष्ठ :- राजेंद्र राणे
- ❖ अक्षरजुळणी व रचना, कला व मुद्रण :- इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स, वडाळा, मुंबई

४१वी वार्षिक सर्वसाधारण सभा संपन्न

– अनिता खानोलकर

मुंबई ग्राहक पंचायतीची ४१वी वार्षिक सर्वसाधारण सभा रविवार, ९ ऑक्टोबर २०२२ रोजी ग्राहक भवन येथील सुधीर फडके सभागृहामध्ये घेण्यात आली. सभेस २२६ सभासद उपस्थित होते. सभेचे नियोजित अध्यक्ष डॉ. बाळ फोंडके हे प्रकृती अस्वास्थ्यामुळे सभेस उपस्थित राहू शकले नाहीत. संस्थेच्या उपाध्यक्ष अनुराधा गोरे यांच्या अध्यक्षतेखाली ही सभा घेण्यात आली.

कार्यवाह अनिता खानोलकर यांनी सभेचे अध्यक्ष आणि विविध भौगोलिक विभागातून सभेस आलेल्या सभासदांचे मध्यवर्ती कार्यकारिणीच्यावतीने स्वागत केले. सभेच्या सुरुवातीला संस्थेचे दिवंगत कार्यकर्ते, सभासद, हितचिंतक, कर्मचारी या सर्वांना श्रद्धांजली अर्पण करण्यात आली.

संस्थेच्या घटनेतील तरतुदीनुसार संस्थेचे पाचही विश्वस्त यंदाच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेमध्ये निवृत्त होत असल्याने पुढील चार वर्षांच्या कालावधीसाठी पुढील पाच मान्यवरांच्या नावांची शिफारस मध्यवर्ती कार्यकारिणीच्या वतीने सर्वसाधारण सभेमध्ये करण्यात आली व त्यास सभेने सर्वसंमतीने मान्यता दिली. डॉ. बाळ फोंडके, अनुराधा गोरे, ललिता कुलकर्णी, अनुराधा नरसाळे आणि संजीव मंत्री यांची विश्वस्तपदावर नेमणूक झाल्याबद्दल त्यांचे अभिनंदन करण्यात आले. निवृत्त झालेले विश्वस्त डॉ. अनिल काकोडकर आणि श्री. रविंद्र महाजन यांनी संस्थेच्या मागील चार वर्षांच्या वाटचालीत दिलेले योगदान आणि मार्गदर्शन यासाठी त्यांचे मनःपूर्वक आभार व्यक्त करण्यात आले.

संस्थेचे अध्यक्ष आणि उपाध्यक्ष यांचा मागील चार वर्षांचा विहित कालावधी संपुष्टात येऊन ते यंदाच्या वार्षिक

सर्वसाधारण सभेमध्ये निवृत्त झाले. संस्थेच्या मध्यवर्ती कार्यकारिणीने या दोन पदांसाठी विद्यमान अध्यक्ष डॉ. बाळ फोंडके आणि विद्यमान उपाध्यक्ष अनुराधा गोरे यांच्या नावाची शिफारस सर्वसाधारण सभेसमोर केली. त्यास सभेने सर्वसंमतीने मान्यता दिली. त्यानुसार डॉ. बाळ फोंडके हे संस्थेचे अध्यक्ष आणि अनुराधा गोरे या संस्थेच्या उपाध्यक्ष पदावर पुढील चार वर्षांच्या कालावधीसाठी कार्यरत असतील. अध्यक्ष आणि उपाध्यक्षांचे सभेने अभिनंदन केले.

संस्थेच्या कार्यकारिणी सदस्यपदावरील ५०% सदस्य दर दोन वर्षांच्या कालावधीनंतर निवृत्त होतात. त्यामध्ये दोन सदस्य हे स्वीकृत सदस्य असतात, तर इतर ८ सदस्य हे निवडणूक प्रक्रियेतून निवडले जातात. या आठ सदस्यांपैकी दोन सदस्य हे वितरण केंद्रांसाठी आरक्षित गटातील असल्याने आणि संबंधित वितरण केंद्र कार्यक्षेत्रतून प्रत्येकी एकच उमेदवारी अर्ज आल्याने या दोन सदस्यांची निवड बिनविरोध झाली. विवेक केळकर-पुणे वितरण केंद्र आणि श्री. प्रकाश पाटील-वसई वितरण केंद्र यांचे सभेने अभिनंदन केले.

उर्वरित ६ रिक्त जागांसाठी १० उमेदवारी अर्ज आल्याने निवडणूक प्रक्रिया राबवण्यात आली. निवडणूक निर्णय अधिकारी म्हणून श्रीम. पूर्णिमा राव यांनी तर सहाय्यक म्हणून श्रीम. ममता आठल्ये यांनी कामकाज पाहिले. सभा सुरू असतानाच तळमजल्यावर आणि पहिल्या मजल्यावर मतदान केंद्रात उपस्थित संघप्रमुख/प्रतिनिधी यांनी त्यांचा निवडीचा हक्क बजावला. कार्यकारिणी सदस्य पदावर पुढील चार वर्षांच्या कालावधीसाठी पुढील सहा सदस्य निवडून आले- अनघा आचरेकर, शुभदा चौकर, अनुराधा देशपांडे, ज्योती मोडक, शर्मिला रानडे, मंगला गाडगीळ. नवनिर्वाचित सदस्यांचे सभेने अभिनंदन केले.

सभेच्या अध्यक्ष श्रीम. अनुराधा गोरे यांनी सभासदांना मार्गदर्शन करतांना सांगितले की, विविध कार्यकारी विभागांनी केलेले काम प्रशंसनीय आहे. त्यांचे अभिनंदन. आपल्या संस्थेने कार्यकर्त्यांना काम करण्यासाठी कायम

(पान १८ पाहा...)

शतशः प्रणाम

दिवाळीपूर्वीच्या आठवड्यात घोघरी दिवाळी फराळ, साफसफाई आदी तयारी सुरू असताना आपले काही कार्यकर्ते आपल्या पंचायत पेठांमध्ये अखिरत कार्यरत होते. अगदी दिवस-दिवसभर. मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या पेठा उगाच नाही इतक्या तुफानी यशस्वी होत! यंदा २०२२ मधील पंचायत पेठांच्या दुसऱ्या शृंखलेत दादर, ठाणे, अंधेरी आणि बोरीवली येथे संपन्न झालेल्या ४ पेठांत मिळून १० कोटींहून अधिक रुपयांची विक्री झाली. हा विक्रीचा आकडा मुंबईभरातील बाकी संस्थांच्या सर्व पेठा मिळून गाठला जात नसेल. या सर्व ठिकाणी आपल्या पेठांच्या आसपास, मागेपुढे इतर कितीतरी पेठा भरल्या. पण आपल्याकडची गर्दी व खरेदी अभूतपूर्व! आपल्या वाटपातील जिन्नसांवरही ग्राहकांच्या उड्या पडल्या आणि लाडू पीठ, चकली भाजणी, केशर, सुका मेवा, कापडी पिशव्या कितीतरी चिजा हातोहात संपल्या. दादरला सुमारे ७३ स्टॉल्स, ठाण्याला ७८ तर अंधेरीला ६२ स्टॉल्स, वसईत ६७ तर बोरीवलीत ९८ होते.

व्यवस्थापनाचे व्यावसायिक ज्ञान नसलेले, मोबदला न घेणारे स्वयंसेवी कार्यकर्ते मिळून हे सर्व आयोजन करत असतात. पेठ समिती अध्यक्ष अनुराधा देशपांडे आणि त्यांची पेठेतील कार्यकर्त्यांची टीम, प्रत्येक ठिकाणच्या पेठेतील स्थानिक कार्यकर्त्यांची टीम, त्यांना साथ देणारे अन्य विभागांतील कार्यकर्ते, वितरण, शिक्षण, पर्यावरण अशा विभागांतील कार्यकर्ते असे मिळून शेकडो स्वयंसेवी कार्यकर्ते मनोभावे काम करतात, म्हणून आपली संस्था हा उपक्रम तुफानी यश मिळवू शकते. पेठेतील गाळेधारकांचा व्यवसाय उत्तम होतो. ते मुक्तकंठाने सांगतात की, असे यश अन्यत्र कुठेच मिळत नाही. इथे त्यांची आपुलकीने चौकशी होते. कुणाला काही दुखलं-खुपलं, कमी पडलं तर आपले कार्यकर्ते कुटुंबियांसारखी साथ देतात. आलेल्या ग्राहकांची आस्थेने विचारपूस होते. ओळखीच्या ग्राहकांच्या भेटीगाठी होतात. आपल्या पेठांवर विश्वासाहतेची मोहोर उमटलेली आहे. इथे उचित व्यवहाराची खात्री! एकदा

विकलेला माल परत घेतला जाणार नाही, अशी जाचक अट नाही. खूप वैविध्य, वाजवी दर, पावती देण्याची रीत... सगळा व्यवहार पारदर्शक आणि आनंददायी.

ग्राहक हिताचा विचार करणाऱ्या आणि ग्राहक चळवळीला जागणाऱ्या या आपल्या पेठांचे यश साजरे करताना त्यामागे ज्या तडफेने आणि आत्मियतेने कार्यकर्ते काम करतात, त्यांना सलाम केला पाहिजे.

दुसरीकडे याच काळात मुंबईत मोठे प्रॉपर्टी प्रदर्शन भरले होते. मोठमोठ्या बिल्डरची दालने असलेले हे शाही प्रदर्शन खुल्या मैदानात होते आणि पावसाचे तडाखे तिथे जाणवले. आपल्या पेठा मात्र बंदिस्त, रेखीव आणि भर पावसातही विनासायास खरेदी होत होती. त्या प्रॉपर्टी प्रदर्शनातही आपल्या संस्थेने छाप उमटवली. शर्मिला रानडे यांच्या नेतृत्वाखाली अनेक कार्यकर्त्यांनी मिळून घर-ग्राहकांना सावध व जागरूक करण्याचे काम केले. ग्राहकांना सबळ करण्याचे काम करणाऱ्या आपल्या संस्थेचा आपण अभिमान राखूया आणि आपणही प्रत्येकाने या संस्थेला काही ना काही योगदान देत राहूया.

हा संपादकीय लेख इतका लिहून झाला आणि दुःखद बातमी येऊन आदळली- आपले आप्पासाहेब गोडबोले निवर्तले! आप्पासाहेबांच्या सुविद्य पत्नी प्रतिभाताई गोडबोले यांच्या कल्पनेतून आणि परिश्रमांतून १९७८ साली आपल्या संस्थेने पेठ नामक संकल्पनेला जन्म दिला, त्या पेठांच्या विक्रमी यशाच्या गौरवाबद्दल आणि आपल्या संस्थेच्या स्वरूपाचे गोडवे गाताना ती परंपरा निर्माण करणारे आपले संस्थापक सदस्य आप्पासाहेब आपल्यातून निघून जावे, हा धक्का आहे. वय १०१, पण खणखणीत, टवटवीत आप्पासाहेब यांची गात्रे थकू शकतात, हे कल्पनेच्या पलीकडचे वास्तव असे चटका लावत समोर ठाकले आहे.

त्यांना शतशः प्रणाम करत हे लेखन आवरते घेते.

- शुभदा चौकर

ठाणे पंचायत पेठ उत्साहात संपन्न

– अंजली बापट, शुचिता पाटणकर

२१ सप्टेंबर ते २८ सप्टेंबर २०२२ या कालावधीत ठाणे येथील कांती विसारिया हॉल मध्ये पंचायत पेठ संपन्न झाली.

या पेठेचे अनौपचारिक उद्घाटन मुंबई ग्राहक पंचायतीचे कार्योपाध्यक्ष प्रभाकर गवाणे आणि पंचायत पेठ अध्यक्षा अनुराधा देशपांडे यांच्या हस्ते झाले.

विविध जीवनोपयोगी वस्तूंनी नटलेल्या या पेठेत एकूण ८२ स्टॉल होते. पैकी ६ स्टॉल विविध सामाजिक संस्थांना विनामूल्य देण्यात आले होते.

गेली दोन वर्षे कोरोना महामारीमुळे पेठेच्या उपक्रमात खंड पडला होता. त्यामुळे ग्राहकांनी आनंदात, उत्साहात या वर्षी भरभरून खरेदी केली. या वर्षी पेठेची उलाढाल २,०७,०६,४८१ रु. एवढी झाली.

पंचायत पेठ समिती सदस्य आणि ठाणे विभागातील कार्यकर्ते, तसेच इतर भौगोलिक विभागातील कार्यकर्ते, शिक्षण आणि पर्यावरण विभागातील कार्यकर्ते या सर्वांच्या उत्तम सहकार्याने ठाण्याची पेठ संपन्न झाली.

◆

अंधेरी पेठेत कार्यकर्त्यांचा उत्साही सहभाग

– नीला म्हात्रे

पंचायत पेठ फक्त पाचच दिवस होती. त्यात नवरात्री मधेच पावसाची रिपरिप! कसे येणार ग्राहक खरेदी करण्यासाठी, ग्राहकांना काही त्रास नाही ना होणार, अशा नाना शंका मनात येत असताना, गुरुवार २९ सप्टेंबरला पेठ सुरू होऊन ३ ऑक्टोबरला संपलीसुद्धा. त्यात एकूण ७६,५०,८८८ रुपयांची उलाढाल झाली. येणारा प्रत्येक ग्राहक सांगत होता आम्ही मुंबई ग्राहक पंचायत पेठेची आतुरतेने वाट पहात होतो.

विद्या शेंरे, अंजली खरे, शुभदा देवकुळे, मनिषा मोडक, नीला म्हात्रे या सर्व होत्याच. आपल्याच विभागातील खरेदी समितीच्या अध्यक्षा, कार्यकारी मंडळाच्या कार्यवाह

रोज दुपारी येऊन सर्वांना छान मार्गदर्शन करायच्या. पंचायत पेठ अध्यक्षा अनुराधा देशपांडे आणि त्यांच्या सर्व सदस्या ह्यांचीही उपस्थिती होतीच.

वेळापत्रकात आखून दिल्याप्रमाणे सकाळी १२ ते ४ आणि दुपारी ४ ते ८ अशा दोन भागात विनया जोशी, अनुपमा जाधव, लीला जाधव, अंजली खरे, रंजना सावंत, सुप्रिया राणे, प्रज्ञा शिरसाट, लता वनारसे, संगीता टिळक, सुवर्णा चंदावरकर, अंजली कामत, अंजली देशपांडे, बीना पाटील ह्यांनी चोखपणे कार्य बजावले.

एका स्टॉलवर चाव्यांचे पाकीट विसरून गेलेल्या आर्जीना त्यांचे पाकीट परत दिले. सिंफनी हॉलच्या कर्मचाऱ्याने स्टॉलधारकाचे बाथरूममध्ये पडलेले पाकीट प्रामाणिकपणे परत केले.

‘कमी तिथे नेहमीच आम्ही’ म्हणणाऱ्या जबाबदारीचे कामे अंगावर घेऊन काम करणाऱ्या, उल्का पाटील, आसावरी नाचणे, मंगला गाडगीळ, मनिषा मोडक, मदतनीस म्हणून आलेल्या रामलोटेनचे ही चांगले सहकार्य लाभले. ही पेठ छान साजरी झाली.

◆

आनंददायी वसई पेठ

– मेघना कुलकर्णी

मुंबई ग्राहक पंचायतीचा एक आनंददायी उपक्रम म्हणजे पंचायत पेठ. दोन वर्ष प्रतिक्षेत असलेली पंचायत पेठ ४ ऑक्टोबर ते १० ऑक्टोबर २०२२ आहे म्हटल्यावर सर्व कार्यकर्त्यांची मरगळलेली मने उत्साहित झाली. कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे यांच्या 'जावे खरेदीच्या गावा' ह्या कवितेने छान वातावरण निर्मिती झाली.

वसई पंचायत पेठेत 'पर्यावरण' या विषयावरील स्पर्धेतील विजेते विद्यार्थी आणि मेघना कुलकर्णी

पूर्वतयारीसाठी अनिता खानोलकर यांनी आयोजित केलेल्या वेबिनारमधून पंचायत पेठ अध्यक्षा अनुराधा देशपांडे यांनी पेठेसाठी काम करणाऱ्या कार्यकर्त्यांचे उद्बोधन केले. शिक्षण विभाग प्रमुख मंगला गाडगीळ यांनी ग्राहक शिक्षण स्टॉलवर कसे कार्य करावे याचे मार्गदर्शन केले. पर्यावरण विभाग प्रमुख पराग रेडकर यांनी पर्यावरणाच्या स्टॉलविषयी माहिती दिली.

पर्यावरण विभागासाठी वसईतील विद्या विकासिनी

खास गाडी करून वसई पेठेत खरेदीसाठी बोईसरहून आलेल्या आपल्या सभासद भगिनी

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांची एक स्पर्धा प्रिन्सिपॉल धनराज यांनी आयोजित केली होती. या महाविद्यालयाचे विश्वस्त भरत दोशी यांनी ही कल्पना यांच्याकडे मांडली. तेथील शिक्षकांनी स्पर्धा आयोजन करून त्यातून पर्यावरणाच्या समस्या मांडणारी बोलक्या चित्रांची प्रदर्शनी मांडली गेली. वसई, नालासोपारा विभागातर्फे या विद्यार्थ्यांना बक्षिस वाटप केले गेले.

मुंबई ग्राहक पंचायत पदाधिकारी कार्यकर्ते यांच्या उपस्थितीत वसई-नालासोपारा विभागाच्या कार्याध्यक्षा मेघना कुलकर्णी यांच्या हस्ते पेठेचे उद्घाटन झाले. मुंबईहून प्रवास करून पेठेत येणाऱ्या कार्यकर्त्यांशी सुसंवाद साधता आला. वितरणाच्या स्टॉलमुळे संघ वाढ होण्याची आशा निर्माण झाली. कोरोना नंतर सर्व कार्यकर्त्यांचे एक प्रकारचे आनंददायी गेट टुगेदर होते. स्टॉलधारकही वसईमधील प्रतिसादाबद्दल आनंद व्यक्त करत होते. यावेळी पेठेत तरुण पिढीची उपस्थिती खूपच होती. तरुणांपर्यंत ग्राहक शिक्षण व पर्यावरण शिक्षण पोहोचवण्यात थोड्या प्रमाणात का होईना आम्ही यशस्वी झालो असे म्हणता येईल.

पेठेची १,६१,२८,७४१ रुपयांची विक्रमी उलाढाल झाल्यामुळे कार्यकर्ते खूपच आनंदात होते. शेवटच्या दिवशी स्टॉलधारकांशी संवाद साधताना वसईमध्ये आम्हाला खूपच आपुलकीची वागणूक मिळाली. अशी भावना ते व्यक्त करत होते. अनेक राजकीय कार्यकर्त्यांनी दिलेली बोलकी प्रतिक्रिया 'भारतीय उत्पादनांची ही ग्राहक पेठ आहे. विविधता जाणवते. वस्तु दर्जेदार आहेत. किंमती रास्त आहेत आणि पेठेचे आयोजन शिस्तबद्ध पध्दतीने केले जाते.'

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या निःस्वार्थ पदाधिकारी आणि कार्यकर्त्यांना मिळालेली ही पोचपावती आहे. थोड्याफार त्रुटी पुढील पंचायत पेठेत सुधारण्यास वाव ठेवून गेल्या. नेहमीप्रमाणे वैशाली अभ्यंकर यांनी खाऊ पाठवून कार्यकर्त्यांची प्रशंसा केली.

हवामान बदलाचे हेही परिणाम

– छाया वारंगे, अध्यक्ष, खरेदी समिती

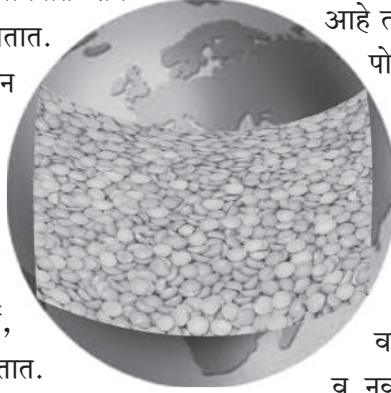
दिवसेंदिवस ऋतुचक्रात विचित्र बदल होताना जाणवतात. अगदी चक्रे दिवसभरात तीन ऋतुंचाही अनुभव आल्याच्या चर्चा गप्पांमध्ये तासनतास चालतात! हा एक मजेचा मुद्दा बाजूला केला तर वास्तविक जीवनात सर्व सजीवसृष्टीतच आपल्याला बदल जाणवतात.

अगदी घराबाहेर पडताना कडक ऊन होते म्हणून छत्री न घेतलेल्यांची घरी परतताना कशी त्रेधातिरपीट होते, हे याचेही किस्से रोज रंगत आहेत.

आपल्या वितरणातून धान्ये, कडधान्ये, डाळी, मसाल्याचे पदार्थ, सुक्या मेव्याचे पदार्थ वितरीत होतात.

दरवर्षी 'आला उन्हाळा गहू सांभाळा' असेच म्हटले जायचे आणि तो काळही सप्टेंबर अखेर ते नोव्हेंबर मध्यापर्यंत व पुढे मार्च ते मे असा असे. परंतु आज ऑक्टोबरमध्येही चक्रे पावसाळा आहे. भुईमूग शेंगा काढल्या जात नाहीत, तर भातशेतीचे कापणीचेच काम होत नाही, हे सर्व हवामान बदलामुळे होते. डाळी, कडधान्ये सणसणीत वाळवली जातात मगच पुढे बाजारात येतात. परंतु आज ती वाळविणेच अशक्य.

हे सर्व सांगण्याचा उद्देश हा की, या हवामानाचा त्रास आपल्यालाही सहन करावा लागणार आहे, म्हणण्यापेक्षा आपल्याला दक्ष रहावे लागणार आहे. डाळी, कडधान्ये, धान्ये ही अगदी काळजीपूर्वक सांभाळणे आवश्यक आहे. अनेक वस्तूंच्या उपलब्धतेवरही परिणाम होण्याची शक्यता

आहे. मागणी असूनही उपलब्धता नसल्यास किंवा कमी असल्यास किंमती वाढण्याचीही शक्यता आहे. हवामान बदलाबरोबर हरितक्रांतीच्या मागे लागून रासायनिक खतांच्या वाढत्या वापरामुळेही जमिनीचा कस कमी झाला आहे तर तयार होणारी धान्ये, कडधान्ये इ. तुलनेत पोषण मूल्याने समृद्ध नाहीत.

या सर्व परिस्थितीत सभासदांच्या अपेक्षांचा विचार करता सर्वच वस्तू आजप्रमाणे अमूक महिन्यातच उपलब्ध होऊ शकतील असे नाही. उदा. कडवे वाल आजवर नोव्हेंबरमध्ये शेंगातून काढून वाळवण्याचे काम जानेवारीपर्यंत पूर्ण होत असे व नवीन कडवे वाल फेब्रुवारीतच मिळत होते. मात्र यावर्षी हेच वाल एप्रिल अखेर मार्केटला यायला लागले, दर जवळजवळ ३ ते ४ पट वाढलेला व प्रतही चांगली नाही.

या बदलणाऱ्या हवामानामुळे आपणही सर्व जिनस वापरताना काळजी घेण्याची वेळ आली आहे. अगदी नेहमीची पीठे वापरताना ओला हात लागणार नाही, झाकण नीट लावले जाईल या आणि अशा प्रकारच्या गोष्टींची काळजी घ्यावी लागणार आहे. निसर्गाच्या लहरींचा वेध घेऊन दक्ष राहिल्यास नुकसान टाळता येईल व आरोग्य सांभाळता येईल. खरेदी समितीलाही या हवामान बदलाचे आव्हान पेलावे लागत आहे. सभासदांसाठी आम्ही काळजीपूर्वक खरेदी करू, परंतु आपणही वस्तूंची नीट काळजी घ्यावी, ही विनंती. ♦

नवीन संघ

1	मुंबई	विश्वमंगल ग्राहक संघ	21566 GO	सभासद 7
2	मुंबई	ॐ महिला ग्राहक संघ	21743 BO	सभासद 7
3	मुंबई	आनंद ग्राहक संघ	21574 KD	सभासद 7
4	मुंबई	तेजप्रकाश गोदरेज ग्राहक संघ	32232 VP	सभासद 7
5	मुंबई	जेव्हीएम इसेन्सिअल्स ग्राहक संघ	22225 AN	सभासद 7
6	मुंबई	दौलतनगर ग्राहक संघ	32134 BD	सभासद 7

Property Expo मध्ये ग्राहक-जागृती

MMRDAच्या BKC येथील अतिभव्य मैदानावर १३ ते १६ ऑक्टोबर दरम्यान CREDAI-MCHI Property Expo हे प्रदर्शन भरले होते. या प्रदर्शनात आपल्या संस्थेला ग्राहक जागृतीसाठी एक स्टॉल CREDAI MCHI ने निःशुल्क उपलब्ध करून दिला होता.

या स्टॉलवर चार दिवसांत आपल्या नव्या-जुन्या कार्यकर्त्यांनी प्रवीण गांधी लॉ कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांना घेऊन स्टॉलवर येणाऱ्या असंख्य ग्राहकांना उत्तम प्रकारे मार्गदर्शन केले. या सर्व उपक्रमाचे आखीवरेखीव आयोजन शर्मिला रानडे हिने केले. १२ कार्यकर्त्यांची आणि ७ विद्यार्थ्यांची फौज या कामात होती. सहभागी झालेल्या आपल्या सर्वच कार्यकर्त्यांनी उत्साहाने ग्राहक मार्गदर्शनाचे काम केले. आपल्या स्टॉलवर ग्राहकांची वर्दळ उल्लेखनीय होती.

योगेश जोशी आणि उदय पिंगळे हे आपले कार्यकर्ते पनवेल आणि रसायनी पासून BKC येथे आले तर अॅड. तेजस कापरे ही पुण्याची आपली एक नवी कार्यकर्तीसुध्दा

तीन दिवस या स्टॉलवर उपस्थित राहिली. तसेच पूर्णिमा राव, मंगला गाडगीळ, रंजना मंत्री, अर्चना पानगांवकर, मनीषा कुलकर्णी, वीणा गोंधळेकर, ममता आठल्ये, पंकज कुलकर्णी हेही कार्यकर्ते या टीममध्ये होते.

याशिवाय प्रो. गीता कुबसद यांच्या मार्गदर्शनाखाली प्रवीण गांधी लॉ कॉलेजच्या सात विद्यार्थ्यांचा सहभाग होता.

◆

वीणा वर्ल्डच्या चौकशीचे आदेश

– अॅड. शिरीष देशपांडे, कार्याध्यक्ष

करोनाकाळात रद्द झालेल्या सहलींचा परतावा नाकारून त्यांना परत सहलीवर जाण्यास भाग पाडणे आणि परतावा हवा असल्यास त्यातून भरमसाठ रकमा कापून घेण्याची वीणा वर्ल्डची कृती ही प्रथमदर्शनी अनुचित व्यापारी प्रथा असल्याचे आढळून येते, अशी नोंद करत केंद्रीय ग्राहक संरक्षण प्राधिकरणाने (CCPA) याबाबत वीणा वर्ल्डची सविस्तर चौकशी करण्याचे आदेश मुंबई जिल्हाधिकारी यांना एका आदेशाद्वारे दिले आहेत.

वीणा वर्ल्डने त्यांचे लेखी म्हणणे CCPA पुढे मांडले आणि याबाबत CCPA पुढे ऑनलाईन सुनावणी झाली. त्यात वीणा वर्ल्ड आणि मुंबई ग्राहक पंचायतीने आपापली बाजू मांडली.

या सुनावणीअंती, आपल्या संस्थेने वीणा वर्ल्डने केलेल्या अनुचित व्यापारी प्रथेच्या आरोपात प्रथम दर्शनी तथ्य दिसत असल्याची नोंद करत CCPA ने मुंबई

जिल्हाधिकार्यांना ग्राहक संरक्षण कायदा कलम १९(१) अन्वये 'वीणा वर्ल्ड'ची याबाबत ३० दिवसांत चौकशी करून त्याबाबतचा अहवाल CCPA ला पाठवायचा आदेश दिला आहे. या चौकशीत कोरोनाकाळात रद्द झालेल्या 'वीणा वर्ल्ड'च्या सर्व सहलींचा सविस्तर तपशील 'वीणा वर्ल्ड'ला द्यावा लागणार आहे, यात प्रवाशांकडून 'वीणा वर्ल्ड'ला भरलेल्या रकमा, 'वीणा वर्ल्ड'ने त्यासंदर्भात एअर लाईन्स, हॉटेल्स, इ. साठी भरलेल्या आगाऊ रकमा, त्यांचा मिळालेला परतावा किंवा क्रेडिट नोट्सचा तपशील, व्हिसा मिळवण्यासाठी झालेला खर्च इ. तपशील चौकशी अधिकाऱ्याला द्यावा लागणार आहे. या तपशीलावर आधारीत अहवाल मुंबई जिल्हाधिकार्याने CCPA ला पाठवल्यानंतर CCPA 'वीणा वर्ल्ड'च्या प्रवाशांच्या देय परताव्याबाबत आणि Future Tour Vouchers बाबत अंतिम निर्णय देईल, अशी अपेक्षा आहे.

◆

जानेवारी २०२३ च्या वाटपातील पुस्तक

- ७५ सोनेरी पाने; लेखक : अविनाश धर्माधिकारी; प्रकाशक : राजहंस प्रकाशन;
छापील किंमत : १०००/-रु.; वाटपातील किंमत : ७१५/-रु.

७५ सोनेरी पाने

गेल्या ७५ वर्षांत, नानाविध क्षेत्रात आपल्या प्रिय भारत देशाने काय कमावलं? कोणत्या बाबतीत कशी कामगिरी केली? कोणती उद्दिष्टे प्राप्त केली याचा अत्यंत अभ्यासपूर्ण आणि साक्षेपी लेखाजोखा मांडणारा हा ग्रंथ! अविनाश धर्माधिकारी या माजी सनदी अधिकाऱ्याच्या अनुभवी आणि सिध्दहस्त लेखणीतून आकाराला आलेला आहे.

सद्य परिस्थितीत, माध्यमांच्या कल्लोळात, हातास नक्की काय लागतंय, ते योग्य की अयोग्य, वास्तव की अवास्तव- या सारख्या अनेक प्रश्नांनी भांबावलेल्या वाचकांना खात्रीलायक व साधार माहिती देऊन जणू आश्वस्त करण्याचे काम हा ग्रंथ नक्की करेल.

ग्रंथाची अनुक्रमणिका म्हणजे त्याच्या अंतरंगाचा जणू आरसाच! १५ ऑगस्ट १९४७ रोजी प्रथमच फडकविण्यात आलेल्या तिरंग्याला सलाम करणाऱ्या लॉर्ड माउंटबॅटन यांचा फोटो पहिल्या पानावर पाहताना 'स्वातंत्र्य' या शीर्षकाचा पहिला लेख आपल्याला ७५ वर्षे मागे घेऊन जातो. तिथून देशाची विविधांगी मार्गक्रमणा समजून घेत आपण ७५व्या प्रकरणाकडे येतो, त्यावेळी प्रदीर्घ कालावधीची स्तिमित करणारी एक अनुभवयात्राच पूर्ण होते. आपल्या देशाने एक राष्ट्र म्हणून काय काय कमावलं, याचा ओघवता आलेख आपल्याला वाचायला मिळतो.

आपली पहिली निवडणूक, (१९५२)- त्यासाठी केलेली प्रचंड तयारी, तिचे तपशील विस्मय चकित करणारे आहेत. आज जी निवडणूक प्रक्रिया सहज शक्य झालेली आहे, तिची सुरुवातीची पावले खूप काळजीपूर्वक टाकली गेली. त्यावेळी 'या निवडणुकीचा फियास्को होणार आहे', असे अमेरिकेच्या भारतातील राजदूतांचे ठाम मत होते. ते त्यांनी लिहून ठेवलेले होते, ही माहिती आज एक ऐतिहासिक सत्य म्हणून आपल्यासमोर येते, ती

याच ग्रंथातून. या निवडणुकी दरम्यान 'झडलेले राजकीय परिसंवाद एका विलक्षण शालिनतेने लढले गेले', अशा अनेक गोष्टी आजच्या पिढीला माहित होणार आहेत, याच ग्रंथातून!

विविध संस्थाने भारतात विलीन झाली. त्या काळात नव्हे तर आजही अशी समजूत आढळते की 'पूर्वी इतिहासात भारत हे राष्ट्र कधीही नव्हतं आणि १५ ऑगस्ट १९४७ ला ते प्रथम अस्तित्वात आलं'. या समजुतीला छेद देणारी साधार माहिती 'सोमनाथ आणि अयोध्या' या प्रकरणात आहे. सोमनाथ मंदिराच्या पुनर्निर्माणाचा संकल्प सरदार पटेल यांनी केला. 'मंदिर निर्माण संकल्पनेच गांधीजीनी स्वागत केलं'. काही सूचना सुध्दा केल्या. या घटनेच्या अनुषंगाने सेक्युलर या संज्ञेविषयीची तत्कालीन चर्चा वाचायला मिळते. हे आपले संचित आपणास नवीन दृष्टिकोन देऊ शकेल.

या ग्रंथात आपल्या देशातील बुद्धिवैभव, प्रागतिक निर्णय, सांस्कृतिक ठेवा, क्रीडा, कला, जागतिक पातळीवरील आपले स्थान, निर्णय प्रक्रिया, आव्हाने स्वीकारण्याची क्षमता, प्रागतिक विचारसरणी, जागतिक राजकीय पटलावर राष्ट्र म्हणून आपल्याकडे असणाऱ्या जमेच्या बाजू आणि इतरही अनेक मुद्द्यांचे सोदाहरण विवेचन आहे. साक्षीला खूप सारे संदर्भ आणि फोटो आहेत. आगामी, येत्या २५ वर्षात म्हणजे अमृतकालात असणारी संभाव्य आव्हाने आणि त्यासाठी करावयाची तयारी याचेही दिग्दर्शन केलेलं आहे.

हा ग्रंथ राष्ट्रनिर्मितीसाठी पुढची २५ वर्षे जणू दीपस्तंभाप्रमाणे मार्गदर्शक ठरेल. हा अमोल ठेवा आपल्या सभासदांनी स्वतःसाठीच आणि पुढच्या पिढ्यांसाठीही घ्यावा आणि जतन करावा, असा आहे.

- वसुंधरा देवधर

मोड!

– डॉ. मानसी राजाध्यक्ष

विज्ञान-लेखिका, शिक्षिका

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या दादर-माहीम-वांद्रे विभागाच्या अध्यक्ष

मुळात सर्व कडधान्यांच्या मोडांमध्ये सारखीच पोषणमूल्यं असतात का? मोड नेमके किती लांब असले की त्यातल्या पोषणद्रव्यांचा आपल्या आरोग्यावर योग्य परिणाम होतो? सर्व प्रकारच्या कडधान्यांना सारख्याच लांबीचे मोड येणं आवश्यक आहे का? सर्व माणसांनी मोड आलेली कडधान्यं खावीत की खाऊ नयेत? समजून घेऊया-

सणावारांच्या निमित्ताने सध्या सगळीकडे बाजारपेठा भरलेल्या आहेत. अशाच एका ठिकाणी, कडधान्यांना 'मोड आणून देणारा डबा' विकणाऱ्या माणसाकडे माझी नजर गेली. त्याच्याकडे नजर वळण्याचं कारण म्हणजे त्याच्याभोवती जमलेली स्त्री वर्गाची गर्दी, हे होतं. मनात आलं, 'दुनिया झुकती है, झुकानेवाला चाहिये!'

कडधान्यांना 'मोड आणून' देणारा डबा! तो डबा तयार करण्यामध्ये आणि त्या निमित्ताने चार पैसे मिळवण्यामध्ये त्या माणसाची काही एक चूक नव्हती; ना तो कोणालाही फसवत होता! त्याला अगदी त्याच्याही नकळत, इतर माणसांना 'वैज्ञानिक जाणीव नसण्याचा' फायदा मिळत होता.

हल्ली 'मोड' आलेल्या बऱ्याचश्या गोष्टी, आपल्या रोजच्या मेन्यूमध्ये समाविष्ट झाल्या आहेत. तशी मोड आलेली कडधान्य खाणं, ही आपल्या भारतीय स्वयंपाकघरातली पूर्वापार चालत आलेली परंपरा आहे. फक्त सध्या बाजारात लांबच लांब मोड आलेली काही कडधान्यं आपण 'सलाड' म्हणून कौतुकाने विकत घेतो. बऱ्याचश्या चायनीज पाकक्रियांमध्ये अश्या लांब मोडांचा सढळ वापर असतो. आपण अगदी लाडाने, आम्ही खूप 'हेल्थ कॉन्शस' आहोत, असं म्हणत या 'मोड' सेवनाकडे वळतो. पण खरंच सर्व मोडांमध्ये सारखीच पोषणमूल्यं असतात का? मोड नेमके किती लांब असले की त्यातल्या पोषणद्रव्यांचा आपल्या आरोग्यावर योग्य परिणाम होतो?

सर्व प्रकारच्या कडधान्यांना सारख्याच लांबीचे मोड येणं आवश्यक आहे का? सर्व माणसांनी मोड आलेली कडधान्यं खावीत की ठराविक व्याधी असलेल्यांनी ती खाऊ नयेत? मोड येण्यामध्ये कधी काही अपायकारक असू शकतं का? मुळात धान्यांना मोड येतात म्हणजे नक्की काय होतं? या प्रश्नांना आपण कधी सामोरे गेले आहोत का?

संकल्पना समजून घेण्यासाठी, आपण आज 'मोड' हा विषय फक्त कडधान्यांशी निगडित ठेवूया. कडधान्यं म्हणजे खरं तर त्या त्या वनस्पतीच्या बिया! त्या कोरड्या असल्यामुळे 'सुप्तावस्थेत' असतात. या बियांमध्ये तीन प्रमुख गोष्टी असतात. मूळ फुटण्यासाठी एक भाग, खोड फुटण्यासाठी एक भाग आणि मुख्य म्हणजे वनस्पतीची

सुरवातीची वाढ होऊन, तिला पानं फुटून, ती स्वतःचं अन्न स्वतः तयार करायला लागेपर्यंत, जी वनस्पतीची वाढ व्हावी लागणार आहे, त्यासाठी लागणाऱ्या अन्नाचा साठा!

बीमध्ये कोरड्या म्हणजेच सुप्तावस्थेत असलेल्या या तीनही भागांना चालना देण्यासाठी सर्वप्रथम पाण्याची गरज असते. आपण बिया म्हणजेच कडधान्य भिजवतो. जर आपण कडधान्याच्या एखाद्या दाण्याचं नीट निरीक्षण केलं तर आपल्याला, 'बी' ला एक छोटसं मुख म्हणजे 'भोक' असलेलं बघू शकतो. त्यातून पाणी 'बी'मध्ये प्रवेश करतं आणि आतमध्ये रासायनिक अभिक्रिया सुरू होतात.

या रासायनिक अभिक्रियांची एक गंमत असते. पाण्याच्या उपस्थितीने सुरू झालेल्या या क्रिया पुढे जायला, त्यांच्यातला जास्तीचा पाण्याचा अंश नष्ट व्हावा लागतो. म्हणून सहा-सात तास पाण्यात फुगल्यानंतर, बियांच्या आजूबाजूचं पाणी अगदी पूर्णपणे काढून टाकावं लागतं. आपण जेव्हा बिया पेरून रोप लावण्याचा प्रयत्न करतो तेव्हा काय करतो? बिया पाण्यात थोड्या भिजल्यावर, आपण त्या मातीत पेरतो. बियांच्या आजूबाजूचं पाणी, माती शोषून घेते. शिवाय बिया मातीच्या आत खोलवर,

अगदी अंधारात असतात. त्यांना चारी बाजूने मातीची छान ऊब मिळत असते. त्यामुळे आतल्या रासायनिक अभिक्रिया जलद होतात. आपण आपल्या खाण्यासाठी जेव्हा मोड यायला घालतो, तेव्हा ती बी मातीत घालू शकत नाही. पण तशीच परस्थिती निर्माण व्हावी म्हणून आपण भिजलेल्या बिया पाण्यातून काढून, एखाद्या मऊ कपड्यात घट्ट बांधून, कुटूनही सूर्यप्रकाश आत जाऊ शकणार नाही, अशा एखाद्या घट्ट झाकणाच्या डब्यात बंद करून ठेवू शकतो. जेणेकरून, 'बी'ला अंधार, थोडं ओलसर कोरडं वातावरण आणि उब सर्व काही मिळेल. काही तासातच बियांना छोटे छोटे 'मोड' फुटतात.

'बी'मध्ये साठवलेल्या अन्नाचा वापर करत, हळूहळू मूळ म्हणजेच 'मोड' बाहेर यायला लागतो. त्याच्याबरोबर अगदी इवलंइवलं खोडही असतं. वनस्पतीची वाढ उत्तम व्हावी, म्हणून या काळात 'बी'मध्ये भरपूर जीवनसत्त्वं आणि कर्बोदकं यांचा अन्नसाठा उपलब्ध होतो. पण जसजशी मोडांची लांबी वाढायला लागते, तसतशी 'बी'मध्ये साठवलेलं अन्न कमी व्हायला लागतं. मोड ठराविक लांबीपेक्षा जास्त वाढले, की बी मधली पोषणद्रव्यं साहजिकच कमी होतात, हळूहळू नष्ट होतात.

शिवाय बियांना वाढीसाठी आवश्यक असलेली दमट, उबदार परिस्थिती, कितीतरी जीवाणूंच्या वाढीसाठीही आवश्यक असते. तेव्हा मोड येताना त्यावरचे जीवजंतू वाढण्याची शक्यताही खूप वाढते. यातले काही जीवाणू आपल्या आरोग्यासाठी फायद्याचे असतात तर काही रोग निर्माण करणारे असतात. म्हणूनच तर मोड यायला ठेवलेली कडधान्य हाताळतांना, आपण आधी हात साबणाने स्वच्छ धुवायला हवेत. शिवाय मोड आलेली कडधान्यसुध्दा वापरण्याआधी स्वच्छ धुवून घ्यायला हवीत. विशेषतः कच्ची कडधान्य खाताना तर ती खूपच स्वच्छ असणं आवश्यक आहे.

कडधान्यांना म्हणजेच बियांना का आणि कसे मोड येतात ही संकल्पना समजल्यावर, त्यासाठी वेगळा डबा विकत घ्यायची गरज नाही. शिवाय कोणत्या कडधान्याला किती लांब मोड यावेत, हे आधी नीट लक्षात घ्यावं, नाहीतर विपरीत परिणाम होऊ शकतात. काही ठराविक व्याधी असल्यास, ठराविक प्रकारचे मोड खाणं अपायकारक असतं, ते आधी नीट समजून घेऊनच, आपल्या पाकक्रिया आणि मेन्यू ठरवावेत.

मुंबई ग्राहक पंचायत

मुंबई ग्राहक पंचायत

ग्राहक भवन, संत ज्ञानेश्वर मार्ग, कूपर हॉस्पिटलच्या मागे
विलेपार्ले (प.), मुंबई - ४०० ०५६

खरेदी अधिकारी आणि वितरण अधिकारी हवे आहेत

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या जीवनावश्यक वस्तू वितरण व्यवस्थेसाठी खरेदी अधिकारी आणि वितरण अधिकारी या दोन पदांसाठी अर्ज मागविण्यात येत आहेत. आपल्या संस्थेशी निगडीत असलेल्यांनी, या क्षेत्रात अनुभव व रुची असलेल्यांनी त्वरित अर्ज करावा.

अर्जदार हे किमान पदवीधर, मराठी, इंग्रजीचे आणि आधुनिक संगणकीय कार्यपद्धतीचे ज्ञान असलेले, शक्यतो ३५ ते ४५ या वयोगटातील असावेत.

खरेदी अधिकारी या पदासाठीच्या अर्जदाराला वाणसामान व आवेष्टित वस्तुंच्या थेट / घाऊक खरेदी कौशल्याचा किमान दहा वर्षांचा अनुभव असणे आवश्यक आहे.

जीवनावश्यक वस्तुंचे मासिक वितरण मुंबईतील १५०० ग्राहक संघांना ट्रक्स/टेम्पोद्वारे कार्यक्षमतेने करण्याची जबाबदारी **वितरण अधिकारी** या पदाची असेल. अर्जदाराला अशा क्षेत्रातील किमान दहा वर्षांचा अनुभव असणे अपेक्षित आहे. उमेदवारांची शैक्षणिक पात्रता आणि अनुभवावर पगार अवलंबून असेल.

इच्छुक उमेदवारांनी आपले सविस्तर अर्ज अपेक्षित पगार आणि फोटोसह mpanchayat@gmail.com या ईमेलवर, कार्यवाह, मुंबई ग्राहक पंचायत यांना तातडीने पाठवावे.

पर्यायी गुंतवणूक

– उदय पिंगळे

अलीकडेच काही नवे गुंतवणुकीचे पर्याय उपलब्ध झाले आहेत. अजून ते तितकेसे लोकप्रिय झाले नाहीत. ते काय आहेत ते आपण पाहू-

महागाईशी सामना करू शकतील अशा काही बचत आणि गुंतवणूक योजनांचा विचार करताना पीपीएफ, एनपीएस, सोने, शेअर्स, म्युच्युअल फंड योजना आणि स्थावर मालमत्ता यांचा विचार केला जातो, यातील पीपीएफ आणि एनपीएस याविषयीची माहिती आपण यापूर्वीच्या लेखात करून घेतली आहे. पारंपरिक विचारांची माणसे स्थावर मालमत्तेत गुंतवणूक करावी असे सुचवतात. त्यांच्या काळानुसार ते योग्यच होते आणि साधारण १५ वर्षांपूर्वीपर्यंत

अशी गुंतवणूक करणाऱ्या व्यक्तींना त्यातून आकर्षक परतावा मिळाला आहे.

सध्याच्या परिस्थितीत अशी गुंतवणूक ही या मालमत्तेची किंमत, त्यावर द्यावे लागणारे व्याज अथवा

स्वबळावर खरेदी केल्यास होऊ शकणारे व्याजाचे नुकसान, देखभालीसाठी करावा लागणारा खर्च, मिळू शकणारे लिजभाडे आणि अंतिमतः त्यातून होणारा भांडवली नफा याचा विचार करता ती पांढरा हत्ती ठरण्याची म्हणजे आपल्या उत्पन्नात भर घालण्याऐवजी ते कमी होण्याची शक्यता जास्त आहे.

मग मालमत्तेत गुंतवणूक तर करायची आहे आणि त्यातून सुयोग्य परतावाही मिळायला हवा यासाठी काही पर्याय आहे का? अलीकडेच असे पर्याय उपलब्ध झाले असून ते तितकेसे लोकप्रिय झाले नाहीत. ते काय आहेत ते आपण पाहू.

रिटस- यामध्ये स्थावर मालमत्तेचा ज्यातून लवकरच भाडे मिळू शकेल असे हॉस्पिटल, शॉपिंग मॉल, व्यापारी उत्पादन केंद्र, माहिती तंत्रज्ञान केंद्र याचा पूर्ण झालेला भाग वेगळ्या कंपनीकडे वर्ग करण्यात येतो. त्यांची कार्यपध्दती

म्युच्युअल फंडासारखी असून, मालमत्ता लीजने देऊन मिळालेल्या उत्पन्नातून कर्जभार कमी करण्याचा प्रयत्न करते. याचे शेअर म्हणजेच छोटे युनिट प्रीमियमने वितरीत करण्यात येतात. व्यवस्थापन खर्च वगळून सर्व शेअरधारकांना मिळालेल्या सर्व उत्पन्नाचे वाटप करण्यात येते. याचे दोन भाग असतात व्याज आणि लाभांश. याची विभागणी कशी आहे, याचा खुलासा केला जातो. यातील व्याज सदराखाली मिळणारी रक्कम करपात्र असून डिव्हिडंड स्वरूपात मिळणारी रक्कम करमुक्त आहे. लीज करार बदलून त्यात वाढ होत असल्याने भविष्यात उत्पन्नात पर्यायाने नफ्यात वाढ होऊ शकते. त्यामुळे शेअरच्या भावातही वाढ होते. हे शेअर दुय्यम बाजारात नोंदलेले असल्याने त्यात होणाऱ्या भाववाढीमुळे भांडवली नफाही मिळू शकतो.

इनव्हीट : याची रचनाही रिटससारखीच असून फक्त ही गुंतवणूक पायाभूत सुविधांचा विकास करण्यासाठी केली जाते. जसेकी, महामार्ग निर्मिती, बंदर विकास, उर्जा निर्मिती यातील पूर्णत्वास आलेला भाग वेगळा काढून ट्रस्टी कंपनीकडे वर्ग केला जातो आणि त्यास मिळालेले उत्पन्न हे शेअरहोल्डरना दिले जाते.

या दोन्ही प्रकारातील गुंतवणूक यापूर्वी फक्त उच्च उत्पन्न गटातील लोकांपुरती मर्यादित होती. यांच्या आरंभीच्या विक्रीच्या वेळी किमान गुंतवणूक अनुक्रमे ५ लाख आणि २ लाख होती, ती कमी करून ५० हजार व त्या पटीत अशी खाली आणण्यात आली असून आता प्रारंभीची गुंतवणूक १५ हजार आणि दुय्यम बाजारात व्यवहार करण्यासाठी एक शेअर एवढी खाली आणून सर्वसाधारण शेअरबरोबर आणून ठेवली आहे.

सध्या ३ रिटस व ७ इनव्हीट शेअरबाजारात नोंदलेले असून वेगळ्या मंचावर त्यांची खरेदी विक्री होत असल्याने स्थावर मालमत्ता गुंतवणुकीस एक ठोस पर्याय सर्वांना उपलब्ध झालेला आहे. रचनेचा विचार करता रिटस अधिक सुरक्षित असून इनव्हीटमध्ये उत्पन्न मिळण्यास काही काळ जावा लागतो, तर रिटस मधून ते लगेच मिळते.

मातीविना शेतीचा छोटा प्रयोग

– अर्चना नाईक

नमस्कार मंडळी,

आज आपण एका नव्या पध्दती विषयी माहिती करून घेऊया. ती म्हणजे Hydroponics.

हा एक ग्रीक शब्द आहे, याचा अर्थ आहे, मातीशिवाय फक्त पाण्याचा वापर करून अन्न-धान्य उगवण. Hydroponics ही अशी एक पध्दत आहे की ह्यामध्ये फक्त पाण्याचा वापर करून रोपे वाढवली जातात.

आता या पध्दतीने रोपे वाढवायचे दोन प्रकार आपण करू या.

१. एक प्रयोग म्हणून आपल्या घरच्या घरी आपल्यासाठी भाज्या उगवून पाहणे
२. व्यावसायिक शेती करणे ज्यामध्ये उत्पादन काढून ते विकणे.

आपण आज एका प्रायोगिक तत्त्वावर एक छंद, नवीन काहीतरी करून पाहण्याची उत्सुकता म्हणून याकडे बघणार आहोत. म्हणून याचा वेगळा सेटअप वगैरे न बनविता घरातल्या गोष्टी वापरून आपण हा प्रयोग करून बघणार आहोत.

यासाठी लागणाऱ्या वस्तू-

खूप भोके असलेली छोटी बास्केट किंवा टोपली, ती टोपली वरती बसेल अशा आकाराचे एखादे भांडे, (स्टील, प्लास्टिक, काच कोणतेही चालेल) उगवून पहायची धान्ये, भाज्या- जसे की पालक, मेथी, बडीशेप, ओवा, कोथिंबीर, गहू, बाली वगैरे. कोकोपीट, पाणी, आपण पूर्वी बनवलेले एखादे bioenzyme.

आता आपण कृती पाहूया.

१. तुम्हाला हव्या असतील त्या बिया रात्रभर पाण्यात भिजवून ठेवा. सकाळी त्या पाण्यातून उपसून काढून मऊ कापडावर पसरून ठेवा.
२. वर सांगितल्याप्रमाणे खूप भोके असलेल्या टोपलीत

कोकोपीट पसरवा. ते पाणी शिंपडून छान ओले करून घ्या. त्यावर आपण भिजवून तयार केलेल्या बिया पसरवा आणि त्या दिसणार नाहीत अशा बेताने त्यावर परत कोको पीटचा थर घालून त्यावर हलके हलके पाणी शिंपडा.

३. आता ही टोपली बाजूला ठेवा. आपण काच, प्लास्टिक किंवा स्टीलचे जे भांडे घेणार आहोत त्यात साधे पाणी भरून घ्या. त्यावर ती टोपली अशा रीतीने ठेवा, की टोपलीचा तळभाग जेमतेम त्या पाण्याला स्पर्श करेल.
४. आपला हा सेटअप प्रकाशात, पण ऊन लागणार नाही असा ठेवून द्या.
५. ५-६ दिवसात त्याची मुळे खाली पाण्याकडे वाढतील आणि वर प्रकाशाच्या दिशेने पाने फुटतील.
६. आता आपल्याला ते रोप वाढवण्यासाठी पाण्यात थोडे द्रव रूप bioenzyme जे आपण पूर्वी बनवले आहे, ते घालावे. त्यामुळे रोपाच्या वाढीसाठी आवश्यक ती सर्व पोषणमूल्ये झाडाला मिळतील.
७. खालच्या कंटेनरमधील पाणी दिवसाआड बदलावे, म्हणजे मुळे सडून जाणार नाहीत.
८. ३-४ आठवड्यात खुडता येतील, अशी रोपे तयार होतात. त्याच्या तुम्ही कोशिंबिरी, भाज्या वगैरे करू शकता.

बॉबीलोनची हॅंगिंग गार्डन्स तसेच मेक्सिकोमधील तरंगती गार्डन्स याच तंत्राचा वापर करून केली आहेत. हे तंत्र वापरून लवकर, जास्त पौष्टिक आणि जास्त जोमदार वाढ असलेली पिके कोणत्याही ऋतूमध्ये घेता येतात.

शिवाय माती-शेतीला लागते त्याच्या तुलनेत या प्रकाराने शेती केल्यास खूप कमी पाणी लागते.

जंतूनाशक आणि कीटकनाशक फवारे मारायला लागत नाही.

आपण आपल्या घरातील जागेत एक छोटा प्रयत्न करून पहायला हरकत नाही.

दुपारचे भोजन

– वैद्य उर्मिला पिटकर

स्वर्गात देवांनाही दुर्लभ अशा ताकाने दुपारच्या जेवणाचा शेवट करावा. ताक हे भूतलावरचे अमृतच आहे, त्यामुळे रोजच्या दुपारच्या जेवणात शेवटी ताकाचा समावेश असणं अत्यावश्यक आहे. रोज ताक पिणारी व्यक्ती सहसा आजारी पडत नाही, अशी ताकाची प्रशस्ती शास्त्रात केलेली आहे. रात्रीच्या जेवणात मात्र ताक वर्ज्य केलेलेच बरे. देशी गाईच्या दुधापासून बनवलेल्या साईच्या दह्यामध्ये तीन पट पाणी घालून लोणी येईपर्यंत, तर बिनसायीच्या दह्यामध्ये तीन पट पाणी घालून लाकडी रवीने बराच वेळ घुसळून तयार होते ते खरे ताक. दह्यात पाणी घालून, नुसते चमच्याने ढवळून ताक तयार होत नाही, त्यात दह्याचेच गुणधर्म दिसतात. दह्यापासून वरील पध्दतीने तयार केलेले 'ताक' हे आरोग्यासाठी परम हितकर आहे. पचायला जड असणाऱ्या दह्यावर केवळ 'मंथन' म्हणजे 'घुसळणे' ही क्रिया केल्यामुळे, ताकाला हलकेपणा प्राप्त होतो.

ताक हे चवीला गोड, आंबट, तुरट, अग्नी प्रदीप्त करणारे, अन्नाचे नीट पचन करून भूक वाढवणारे, तृप्ती आणि समाधान उत्पन्न करणारे आहे, याचा अनुभव आपल्याला व्यवहारातही येतो. ताक प्यायल्यावर तत्काळ थकवा कमी होतो, मनाची तृप्ती होते. संग्रहणी, मूळव्याध, अंगावर येणारी सूज, जलोदर अशा व्याधीमध्ये ताक हे परम औषध आहे. ताकामध्ये किंचित सैंधव मीठ घालून प्यायल्यास ताक चांगल्या पध्दतीने पचते. हिंग, जिंरं, सैंधव घातलेले ताक हे उत्तम वातदोषनाशक आणि पाचक आहे. पित्त प्रकृती लोकांनी मात्र साखर घालून ताक प्यावे, तर कफाच्या विकारात सुंठ, मिरी, पिंपळी इ. घालून ताक प्यावे.

ज्यांना सर्दी, खोकला, दमा, घशाचे विकार झाले आहेत त्यांनी ताक वर्ज्य करावे. अशा व्यक्तींनी भोजनाच्या शेवटी ताक न पिता, अर्धे भोजन झाल्यावर ताक प्यावे.

जेवणात सगळे पदार्थ आवडीचे असले, जेवण सुग्रास असले तरी पाणी प्यायल्या वाचून कुणाचेही समाधान होत नाही. आपल्याला जेव्हा पाण्याची गरज असते तेव्हा शरीर

'तहान' निर्माण करते. त्यामुळे प्रत्येकाने नेहमी तहान भागेल एवढेच पाणी, तेही घोट-घोट, चव घेत प्यावे. जेवताना थोडे-थोडे पाणी प्यायल्यामुळे अन्नाचे चांगले पचन होते, पाण्याची चव जिभेलाही कळते. अन्नाप्रमाणे पाणीसुद्धा तोंडातील लाळेमुळे पचून पोटाला जाणे आवश्यक असते.

अन्नपचनाच्या संदर्भात पाणी केव्हा प्यावे, याचा आयुर्वेदात खूप सखोलपणे विचार केलेला आहे. जेव्हा आपण मिक्सरमध्ये एखादे ओले वाटण करतो, तेव्हा गरजेनुसार थोडे-थोडे पाणी घातल्याशिवाय, ते वाटण नीट तयार होत नाही, तसेच जेवत असताना थोडे थोडे पाणी पिणे, पचनाच्या दृष्टीने आवश्यक आहे.

जेवताना मधे-मधे लागेल तसे पाणी प्यायल्याने, शरीरयष्टी मध्यम राहते, पचन सुखाने होते. कृश व्यक्तींनी जेवणाच्या आधी पाणी पिऊ नये, कारण जेवणाच्या आधी पाणी प्यायल्यास, मनुष्य अधिक कृश होतो. स्थूल मनुष्याने मात्र वजन कमी करण्यासाठी, जेवणाच्या आधी तहान लागेल तेवढे गरम पाणी घोट घोट पिणे पथ्यकर आहे. कारण गरम पाणी हे कफ, मेदाचे पचन करणारे सर्वश्रेष्ठ द्रव्य आहे. जेवणानंतर लगेच पाणी पिणे मात्र सर्वांनीच टाळावे.

दुपारचे साग्रसंगीत जेवण झाल्यानंतर, स्वाभाविकपणे पान किंवा मुखवास खायची इच्छा होते. सुपारीविरहित

नागवेलीचे पान नीट स्वच्छ करून, त्याच्या शिरा काढून, त्याला कळीचा चुन्याचे बोट लावावे, चिमुटभर चांगल्या खैराचा कात, थोडासा भीमसेनी कापूर, दोन-चार वेलचीचे दाणे, अर्धी लवंग, बडीशेप, जायपत्री, केशर, एक/दोन कंकोळाचे दाणे, खसखस, ओलं खोबरं, बदाम, आवडत असल्यास गुलकंद घालून, या पानाची त्रिकोणी घडी करून तयार झालेला 'त्रयोदशगुणी विडा', हा मुखशुद्धीसाठी आणि अन्नपचनाच्या दृष्टीने अतिशय उत्तम आहे.

औषधी मुखवासामुळे अन्नाचे उत्तम पचन होते, मानसिक तृप्ती व आनंदही मिळतो. जेवणानंतर पोटात वात धरणे, तडस लागणे, छातीत धडधडणे, दम लागणे असे त्रास असल्यास जेवणानंतर अवश्य औषधी मुखवास किंवा विडा सेवन करावा.

मुखवासाबरोबरच आपल्या संस्कृतीमध्ये विड्याला अतिशय महत्त्व आहे अगदी देवालासुध्दा नैवेद्यानंतर तांबूल अर्पण केला जातो. जेवणानंतर मुखशुध्दीसाठी विडा खाण्याची आपली पूर्वापार पद्धत आहे. या विड्यासाठी नागवेलीचे पान वापरले जाते. नागवेलीचे थोडेसे पिकलेले पान हे रसरशीत आणि चविष्ट असते. नागवेलीचे पान हे गुणाने तिखट, कडू, उष्ण, सुगंधी असल्यामुळे, जेवणानंतर वाढणारा कफदोषाचा जडपणा आणि बुळबुळीतपणा नाहीसा करते. या पानाचा तिखट रस, अग्नी प्रदीप्त करणारा, अन्नाचे पचन करणारा, रुची उत्पन्न करणारा, कफदोष नाशक आहे. त्यामुळे जेवणानंतर आईस्क्रीम किंवा डेझर्ट खाण्याऐवजी, विडा खाणे ही अत्यंत शास्त्रीय, आरोग्यदायी प्रथा आहे.

विड्यातील अल्प प्रमाणातील चुना हा शरीरातील कॅल्शियमची आवश्यकता पूर्ण करतो, म्हणूनच बाळंतिणीना भोजनपश्चात विडा देण्याची आपल्याकडे पद्धत आहे. विड्यात सुपारी किंवा तंबाखूचा वापर मात्र पूर्णपणे टाळावा, कारण ही दोन्ही द्रव्ये आरोग्यासाठी अहितकर आहेत. बडीशेप अग्नीदीपक, अन्नाचे पचन करणारी कफ-वातनाशक आहे. केशर, वेलची, भीमसेनी कापूर या सुगंधी द्रव्यामुळे मुखाची दुर्गंधी नाहीशी होते. ओले खोबरे घातल्यामुळे विडा उष्ण पडत नाही, कात कडू, तिखट, मेदाचे पचन करणारा, अग्नी प्रदीप्त करणारा आहे व कंठरोगनाशक आहे. म्हणून चुना आणि कात याच्या

औषधी मुखवास

सर्वांना घरच्या घरी सहज बनवता येईल अशा एका औषधी मुखवासाची कृती देत आहे - बडीशेप चार चमचे, ओवा एक चमचा, जिरे एक चमचा, सुके खोबरे चार चमचे, काळे तीळ दोन चमचे, धणाडाळ चार चमचे हे सर्व जिन्नस वेगवेगळे किंचित भाजून घ्यावे त्यानंतर त्यात चवीप्रमाणे थोडे सैंधव मीठ, थोडीशी खडीसाखर व एक छोटा चमचा हळद, शक्य असल्यास थोडे वेलची दाणे आणि केशराच्या काड्या वापराव्या. हे सर्व मिश्रण कुटून, भरड स्वरूपात तयार करून ठेवावे. ही सुपारी जेवणानंतर पाव-पाव चमचा चावून चघळून खाल्ल्याने, जेवणानंतर निर्माण होणारे जडत्व, सुस्ती यांचा नाश होतो.

संयोगाने आधीच स्वादिष्ट असलेला विडा हा अधिक आरोग्यदायी बनतो.

ज्यांना भूक लागत नाही, खाल्लेल्या अन्नाचे नीट पचन होत नाही, अन्नाच्या करपट ढेकर येतात, त्यांनी वेलदोडा घातलेले पान अवश्य खावे. आम्लपित्ताने त्रासलेल्या रुग्णांनी चुना, कात आणि ओले खोबरे घालून, काही दिवस विडा सेवन केल्यास खूप फायदा होतो. कारण चुना हा आम्लरसाला मारक आहे. चुना, ओले खोबरे, बेदाणा, जेष्ठमध ही द्रव्ये पित्तशामक आहेत, त्यामुळे आम्लपित्त कमी होण्यास मदत होते.

आत्तापर्यंत दुपारच्या भोजनाचा संपूर्ण विधी आपण समजून घेतला आहे. पुढील भागामध्ये जाणून घेऊया दुपारच्या भोजनानंतरच्या चर्येविषयी!

लॉ कॉलेजशी करार!

मुंबई ग्राहक पंचायत आणि प्रवीण गांधी लॉ कॉलेज यांमध्ये ११ ऑक्टोबर रोजी एक सामंजस्य करार (MoU) करण्यात आला. यानुसार सध्या त्या कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांच्या तीन गटांवर आपण काही विषयांवर संशोधन करून अहवाल सादर करण्याची जबाबदारी सोपवली आहे.

वाटतं तसं नसतं!

– वसुंधरा देवधर

बालदिनानिमित्त खास बालग्राहकांसाठी -

“इतकं सगळं केलं, पण मी पहिल्या तीन नंबरात नाहीच आलो”. ईशान वैतागून म्हणाला.

“मी सुद्धा भाषणाची खूप तयारी केली होती, पण स्पर्धेत बक्षिस मिळालं” - उत्तेजनार्थ! ओवीने तोंड वाकडं करीत त्याची री ओढली.

सुट्टी संपून शाळा सुरु झाल्या आणि सुरु झाले निरनिराळ्या स्पर्धांचे दिवस. क्रीडांगणे मुलांच्या स्पर्धांसाठी सज्ज होऊ लागली आणि मुलं पण जोरात तयारीला लागली. आंतरशालेय सामन्याआधी शाळेत विविध स्पर्धा सुरु झाल्या. धावणे, लांब उडी, उंच उडी, थाळी फेक अशा अनेक. शिवाय वक्तृत्व, पाठांतर अशा सुध्दा.

“इतकं सगळं, म्हणजे केलंस तरी काय काय दिवाळीच्या सुट्टीत?” अमोघने डोळे मोठे करीत विचारलं. पुढे म्हणाला, “रोज सकाळी धावायला जात होतास की काय? आणि दोरीच्या उड्या, सूर्य नमस्कार?”

“तू माझी खेचू नकोस उगीच. आणि मी थोडे दिवस तरी धावायला जात होतोच. पण मला जोडीला कुणीच नव्हतं ना, मग कळणार कसं की माझी प्रगती कशी होतेय ते?” ईशान आपली बाजू लावून धरीत म्हणाला.

इतका वेळ laptop समोर कामात दंग असल्याचे नाटक करणारे बाबा, गर्कन खुर्ची वळवून म्हणाले, “अरे, पण जे काय चार-आठ दिवस गेलास त्यावेळी माझा फोन नेला होतास, वेळ आणि अंतर याचा

अंदाज यायला.”

“म्हणजे तू सुट्टीभर सराव केलाच नाहीस आणि म्हणे इतकं सगळं केलं”, त्याला जणू वेडावीत ओवी म्हणाली.

“पण मी जिंकण्याची तयारी करीत होतो, रोज दूध पितांना, ईशान थोड नरमून म्हणाला. आणि ओवी भाषणाची तयारी करण्यासाठी तू काय पीत होतीस?”, ईशानच्या बाबांनी हसत हसत ओवीला डिवचलं.

“हे हो काय काका? मी online क्लास लावला होता, पब्लिक स्पीकिंगचा.” ओवी फुरंगटून म्हणाली.

म्हणजे अमुक एक दूध प्यायलं, दुधात अमुक एक घातलं, अमुक एक क्लास लावला की यश मिळतं असं अनेक मुलांना वाटतं. कारण जाहिरातीतल्या लोभस दृश्यांच्या व खऱ्या वाटणाऱ्या किमयागार शब्दांवर मुलांचा विश्वास बसतो. हे केलं म्हणजे, जणू काही चुटकीसरशी सगळं मनाजोगतं होणार, अशा गैरसमजुतीत बाल-कुमारवयीन मुलंच नाही, तर कधी कधी त्यांचे पालकसुद्धा असतात. मुलांचा विकास व्हावा या एका इच्छेने खर्चही करतात. हवा तसा परिणाम नाही झाला तर हिरमुसतात, चिडतात आणि मुलं क्वचित ती कला, ध्येय सोडूनसुद्धा देतात. म्हणून जाहिरात विषयक अधिक माहिती आपल्याला असलीच पाहिजे. म्हणजे मग जाहिरातीतील अन्न, औषध, सौंदर्य-प्रसाधने, कपडे किंवा online सेल यांच्याकडे मुलांना डोळसपणे बघता येईल. त्यासाठी पुढील मुद्दे सर्वांनाच माहीत हवेत -

जाहिरात कशी असावी?

- जाहिरातीतील माहिती सत्याला धरून व प्रामाणिक असावी, फसवी नसावी.
- जाहिरात ज्या समाजात दाखविण्यात येते तेथील सामाजिक/सांस्कृतिक मूल्ये, परंपरा यांचा अनादर करणारी नसावी.
- सामाजिक जबाबदारीचे भान ठेवावे.
- समाजाला धोका असलेल्या उत्पादनाची

जाहिरात करू नये.

- कोणत्याही जाहिरातीत जातजमात, वर्ण, राष्ट्रीयत्व, राष्ट्रध्वज ह्यांची विटंबना नसावी.
- मुलांच्या बाबतीतील जाहिरात त्यांचा वयाला अनुरूप असावी. त्यात कोणतेही हानिकारक स्टंट नसावेत.

जाहिरात अश्लील व विकृत नसावी.

- सिगारेट, मद्य, तंबाखू अशा अंमली पदार्थांची जाहिरात करण्यास मनाई आहे.
- गुटखा जाहिरातीस आपल्या राज्यात बंदी आहे. जाहिरातीत निकोप स्पर्धा असावी.

मुलांनो, तुमच्या आवडत्या जाहिराती कोणत्या? त्या या निकषांवर बसतात का? - जरा पडताळून बघा!

जर एखादी जाहिरात फसवी, अवास्तव, अतिरंजित, आक्षेप घेण्यासारखी वाटली, तर जाहिरातीबद्दल करा.

- ASCI- 717/B, Aurus Chambers, S.S. Amrutvar marg, Worli, Mumbai - 400018
Phone No.:022 4955076/071
इमेल - contact@ascionline.org
तक्रारीसाठी टोल फ्री १८००-२२-२७२४
Whatsapp No.: ७७९००९२३४५
- ग्राहक व्यवहार विभाग: सरकारच्या ग्राहक व्यवहार विभागात ऑनलाईन पोर्टल द्वारे दिशाभूल करणाऱ्या जाहिरातीची तक्रार करता येते. Web Address: <http://gama.gov.in>
- जादुई परिणामांचा दावा करणारी औषधे आणि इतर उत्पादने यांच्या आक्षेपार्ह जाहिरातीबद्दल अन्न आणि औषध प्रशासनाकडे तक्रार करता येते.

मुलांनो, तुमच्या हातात स्मार्ट फोन असतो. अशा खटकणाऱ्या जाहिरातीबद्दलच्या तक्रारी तुम्ही करायला हरकत नाही. ♦

(...पान ४ वरून)

४१वी वार्षिक सर्वसाधारण सभा संपन्न

प्रोत्साहित करावे. सभासद/संघ वाढीसाठी संस्थेने प्रयत्न करावेत. कार्याची नवनवीन क्षेत्रे शोधून नवीन विषय हाती घ्यावेत. पुढील पिढीला कामामध्ये सामावून घेण्यासाठी त्यांना स्वारास्य असणाऱ्या विषयांचा विचार करावा. नवीन ट्रेड, नवीन कल्पना संस्थेच्या सभासदांनी पुढे आणून त्यावर काम करावे.

विश्वस्त पदावर नव्याने नेमणूक झालेले संजीव मंत्री यांनी सभासदांशी संवाद साधतांना आपली संस्था एका वेगळ्या उंचीवर नेऊन ठेवण्यामध्ये अनेकांचा हातभार असल्याचा आवर्जून उल्लेख केला. सभासदांनी विविध

उपक्रम हाती घ्यावेत असे त्यांनी सुचवले. यामध्ये घरातील जास्तीची पुस्तके/खेळणी इ. साहित्य एकत्रित करून ते गरजू विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचवणे, काही शाळांना शैक्षणिक साहित्य उपलब्ध करून देणे अशा काही उपक्रमांचा त्यांनी उल्लेख केला. खजिनदार रवींद्र सहस्रबुध्दे यांनी ताळेबंद सादर केला. कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे यांनी सभेचा समारोप केला. कार्यवाह छाया वारंगे यांनी सभेचे अध्यक्ष, पदाधिकारी, आयोजनात कार्यरत असलेले कार्यकर्ते, स्टाफ आणि सर्व उपस्थितांचे आभार व्यक्त केले. ♦

पोदार शाळेत प्लास्टिक जमा करण्याचा उपक्रम

– अश्विनी प्रविण शेजवळ

राजा रामदेव पोदार शाळा, सांताक्रूझ

मध्यंतरी एका महिला मंडळाच्या कार्यक्रमाला जाण्याचा योग आला. तेथे 'बिसलेरी बॉटल फॉर चेंज' या प्रकल्पाविषयीचे एक सेमिनार (व्याख्यान) आयोजित केले होते. व्याख्याते होते – 'मुंबई ग्राहक पंचायत'चे कार्यकर्ते विवेक ठवाळ व वृषाली ठवाळ. मी स्वतःसुध्दा एक जागरूक नागरिक व भूगोल विषय शिकवत असल्याने, मला हा विषय मनाला भावला.

तिथेच ठरवले की, असा काहीसा अभिनव प्रयोग आल्या शाळेत राबवता आला तर! वृषाली ठवाळ यांच्याशी याबाबत बोलणे झाले. त्यानुसार विद्यार्थ्यांमध्येही पर्यावरणविषयक जागृती यावी, या उद्देशाने आमच्या 'राजा रामदेव पोदार शाळा, सांताक्रूझ (प.)' शाळेत हा उपक्रम राबविण्याचे पक्के केले. १० ते १५ दिवस अगोदर मुलांना प्लास्टिक कशाप्रकारे गोळा करता येईल, त्याच्या सूचना देऊन व विद्यार्थ्यांच्या पुढाकाराने पाचवी ते दहावी या सर्व वर्गांना प्लास्टिक जमा करण्याचे आवाहन केले. २१ सप्टेंबर रोजी हे सर्व विद्यार्थी शाळेत प्लास्टिक घेऊन आले. इयत्ता नववीच्या विद्यार्थी प्रतिनिधी व इतर विद्यार्थ्यांच्या मदतीने सर्व प्लास्टिक वर्गावर्गातून जमा केले व एकत्रित करून ठेवले. त्यानंतर ठरलेल्या वेळी बिसलेरीची गाडी येऊन ते एकूण २६ किलो प्लास्टिक घेऊन गेले.

या प्रकल्पांतर्गत मुलांचा उत्साह वाखाणण्याजोगा होता. याशिवाय काही शिक्षकांनीही घरून प्लास्टिक आणून हातभार लावला.

जाहिरातींबाबत नवी मार्गदर्शक तत्त्वे

केंद्रीय ग्राहक संरक्षण मंत्रालयाने एका परिपत्रकाद्वारे जाहिरातींबाबत नवी मार्गदर्शक तत्त्वे जारी केली आहेत. त्यानुसार मुलांचे आरोग्य आणि पोषण यासंबंधी लाभांचे अवास्तव दावे करण्याच्या प्रकाराला आळा घालण्याची आणि त्यांना भेटवस्तूंची प्रलोभने दाखवून वस्तू आणि सेवा घेण्यास प्रवृत्त करण्याच्या प्रकाराला प्रतिबंध करण्याची यामध्ये तरतूद आहे. दिशाभूल करणाऱ्या, तसेच सरोगेट जाहिरातींनाही यामध्ये मनाई केली आहे.

काहीतरी आमिष देऊन उत्पादन खरेदी करण्यास

प्रवृत्त करणे, पण त्या वस्तूचा साठा पुरेसा नसणे यासारख्या प्रकारांना प्रतिबंध करण्याचीही तरतूद आहे. चिप्स, कार्बोनेटेड शीतपेये आणि अशा इतर स्नॅक्स आणि पेयांसह जंक फूडची जाहिरात; मुलांसाठी असलेल्या कार्यक्रमादरम्यान किंवा केवळ मुलांसाठी असलेल्या चॅनेलवर करण्यास बंदी आहे. जाहिराती आकर्षक असतात. त्यामुळे त्यांचा प्रभाव लहान मुलांवर पडतो. मुलांची दिशाभूल होवू नये, यासाठी अशी मार्गदर्शक तत्त्वे ग्राहकांच्या संरक्षणासाठी जारी केली आहेत.

तक्रार अशी सुटली....

रद्द झालेल्या विमान तिकिटाचा परतावा

- अर्चना पानगांवकर, बोरीवली

हे माहित असू द्या की, airsewa.gov.in ही भारत सरकारची विमान उड्डाणविषयी तक्रार नोंदवण्याची साईट आहे. कोणत्याही कंपनीच्या विमान प्रवासाबद्दलची तक्रार या साइटवर करता येते.

१९ जानेवारी २०२२ रोजी अमेरिकेत Deployment of 5G communications कारणास्तव जगभरातून बरीच विमान उड्डाणे रद्द झाली. त्या रद्द झालेल्या उड्डाणात आमचेही 'एअर इंडिया'चे मुंबई ते नेवार्कचे उड्डाण रद्द झाले. हा सर्व प्रकार आम्ही विमानतळावर चेक इनसाठी उभे असतानाच घडला. एरवी उड्डाण रद्द झाले तर दुसऱ्या विमानात तुमची पर्यायी व्यवस्था केली जाते. पण इथे बरीच

उड्डाणे रद्द झाल्याने एअर इंडियाने घोषित केले की आम्ही पर्यायी व्यवस्था करू शकत नाही, तरी आपले पैसे परत मिळतील. नाईलाजास्तव घरी परतावे लागले. निघताना एअर इंडियाच्या कर्मचाऱ्यांनी आमची सर्व माहिती घेतली. उड्डाण रद्द झाल्याने आम्हाला आमचे संपूर्ण तिकीट रद्द करावे लागले. (मुंबई - नेवार्क - मुंबई) आम्ही निर्धास्त होतो की विमान कंपनीकडून उड्डाण रद्द झाले आहे म्हणजे पैसे नक्कीच परत मिळतील. आम्ही दोन दिवसांनी दुसऱ्या विमानाची नवीन तिकीट काढून प्रयाण केले.

आम्ही जे तिकीट काढले होते ते 'Ease My Trip' या ट्रॅव्हल एजन्सीकडून होते. जानेवारी २०२२ ते मे २०२२ या साडेचार महिन्यांच्या कालावधीत आम्ही Ease My Trip च्या एजन्टशी मेलद्वारे व ट्विटर हॅन्डलद्वारे वेळोवेळी संपर्क ठेवून होतो, पण नमुनेवजा उत्तरे यायची की आम्ही फॉलोअप करत आहोत. दरम्यान असे कळले की Ease My Trip या एजन्टने Refund Request नंबर दिला तर काम लवकर होईल. म्हणून आम्ही पुन्हा Ease My Trip कडे चौकशी केली असता त्यांनी तो नंबर दिला नाही.

प्रत्येक वेळेला तुमची रिफंड ऑर्डर एरलाईन्सकडे प्रलंबित आहे असे उत्तर मिळायचे. या सर्व प्रकारात वेळोवेळी Ease My trip च्या संचालक मंडळाला पण ट्विटर हॅन्डलद्वारे कळवलं तरी काहीही झालं नाही. अशात ३० मे २०२२ रोजी Ease My Trip कडून मेल आली की एअर इंडियाने फुल रिफंड देण्यास नकार दिला आहे. या सगळ्या प्रकारात Ease My Trip या एजन्टचं सहकार्य मिळालं नाही, उलट त्यांचे वागणे संशयास्पद वाटले. मी स्वतः मुंबई ग्राहक पंचायतीची कार्यकर्ती असल्याने आपण फसले गेलो, या गोष्टीचा खूपच मनःस्ताप झाला. आता काय करायला पाहिजे, या विचारात होते.

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या शर्मिला रानडे यांच्याशी संपर्क साधला. त्यांनी सर्व उपाय समजावून सांगितले. त्यानुसार airsewa.gov.in या साईटवर तक्रार नोंदवली. ही साईट भारत सरकारची विमान उड्डाणविषयी तक्रार नोंदवण्याची साईट आहे. कोणत्याही कंपनीच्या विमान प्रवासाबद्दलची तक्रार या साइटवर करता येते. तक्रार नोंदवल्यापासून दोन दिवसात मला प्रतिसाद आला. ज्या तक्रार अधिकाऱ्याकडे माझी तक्रार होती त्यांनी Ease My Trip शी सतत संपर्क साधून माझा रिफंड जो रु.३ लाख ३८ हजार एवढा होता, तो मिळवण्यास मदत केली. जवळपास साडेतीन महिन्यांचा अथक पाठपुरावा केल्याने मी माझा रिफंड मिळवू शकले. या सर्व प्रकरणात नऊ महिन्यांचा कालावधी गेला. हे केवळ शर्मिला रानडे यांच्या योग्य सल्ल्याने, airsewa नोडल अधिकाऱ्यांच्या सहकार्याने व आम्ही केलेल्या अथक पाठपुराव्यांमुळे शक्य झाले.

तात्पर्य, थोड्याशा डिस्काउंट अथवा अन्य अमिषाला भाळून कुठल्याही ट्रॅव्हल एजन्सीमधून विमान तिकीट काढण्यापेक्षा विमान कंपनीच्या वेबसाईटवरून तिकीट काढावे. जेणेकरून प्रवासासंबंधी कोणत्याही अडचणी आल्यास त्याचे निराकरण करणे सोपे जाईल.

Trendy Way of Shopping

- Abhay Datar

Many websites offer online shopping. Young buyers prefer Online shopping. And they do it very easily. But there is a minute difference if you watch properly. Do you know?

“Hi Rohit... What’s on?”

“Hi, just surfing to find a new mobile yaar....”

“Hi Nisha... just saw something great on Google. Some new shades of nail paint....”

...Sounds familiar, isn't it? That's how the young generation is expressing themselves and is eager to buy something online. We know, you children are smart enough to convince us how and why it is necessary. Young buddies, I know you like to shop online since it is very convenient and time saving. But will you also ponder on some important points, which I wish to raise?

Many websites offer online shopping. But there is a minute difference

if you observe carefully. Websites like Amazon, Tatacliq, Flipkart, Snapdeal, etc. act like aggregators and offer a variety of products for sale online. Such websites have defined policies and are reasonably transparent. They display complete information about the products including MRP. They also have well defined 'Return Policy' if the goods purchased are to be returned. They generally sell branded products. However, if you want to go for the product of a specific company, then obviously the website of that company is more useful and authentic.

Some websites, particularly the ones we use to send and receive e-mails, also offer a variety of products for online sale. But most of the time there is a lack of transparency. Here, the product you order is not a quality one, the price is unreasonable and there is no defined return policy. You come to know these things after the product is received and then you are in soup.

Also, do you know where the ordered product comes from? Companies do have local godowns, but not necessarily for aggregators. Even a small product with a low price may be delivered from Bangaluru or Noida. When it arrives, the delivery boy just hands it over, takes the signature, and goes away in hurry. At that moment you don't get sufficient time to see whether the product is the same, you can't inspect whether it is in good condition, you do not know in advance whether

Single Charger for Electronic Devices

The European Union parliament has passed a new law stating that all new smartphones, tablets, and cameras will have a single standard charger, which shall be implemented from late 2024. As per the new law, in the first phase, all mobile phones, tablets, and cameras sold in the EU will have to be equipped with a USB Type-C charging port. Then from spring 2026, the rule will be extended to laptops.

It is to be noted that the law has been adopted on the back of the EU's efforts to reduce e-waste and empower consumers to make more sustainable choices. Experts feel besides other smartphone makers, the new rule will affect Apple the most as it will be forced to change the charging port for iPhones and other devices for its users in the EU. USB-C ports can charge at up to 100 Watts, transfer data up to 40 GB per second, and can be linked to external displays.

In the next two years, the new EU law will affect all handheld mobile phones, tablets, digital cameras, headphones, headsets, portable speakers, handheld video game consoles, e-readers, earbuds, keyboards, mice and portable navigation systems. Analysts feel it will have an impact on Samsung, Huawei, and other device makers.

As per the details, with this change, the customers can now opt for two chargers, one with and one without a USB-C charger while buying a device.

EU policymakers have been advocating the single charger rule highlighting that the rule will simplify the life of Europeans, reduce the mountain of obsolete chargers and reduce costs for consumers.

As per news reports, the rule can save at least €200 million per year and cut more than thousand tons of EU electronic waste every year, EU competition chief Margrethe Vestager said.

Resistance from Apple

Though Apple is already using USB-C charging ports on its iPads and laptops, it had tried resisting the legislation as it would force it to change its Lightning ports on its iPhones. It had argued that the charger will be disproportionate and the technology would stifle innovation.

Wide-range impact

The European Union has 27 countries in its bloc and is home to 450 million people. Such a big regulatory change can often disrupt global industry norms, which is known as the Brussels Effect.

Scene in India

In India, the Union Ministry of Consumer Affairs has already written to industry players and other concerned stakeholders to think about a plan for having one cable for charging all your devices. The ministry has cited the concept of LiFE - Lifestyle for the Environment - announced by Prime Minister Narendra Modi at the UN Climate Change Conference (CoP 26) held in Glasgow in November 2021.

अरे ग्राहका ग्राहका, ये रे आमुच्या पेठेला...

(रूणुझुणु त्या पाखरा...च्या चालीवर)

अरे सजग ग्राहका, ये रे पंचायतपेठी
हमखास होती येथे सख्या सयांच्या रे भेटी

ग्राहक येऊ दे येऊ दे, रुबाब त्याचा वाढू दे
आली पंचायतपेठ पंचायतपेठ, MGP आमुची बहरू दे

अरे ग्राहका ग्राहका, ये रे आमुच्या पेठेला
विविध वस्तूंचा हा मेळा, होईल खरेदी भरभरा

आहे दर्जाची वाहवा, गोडवा हमीचा मग गावा
माझ्या संस्थेच्या कक्षेत, असे खात्रीचा हवाला

ग्राहक हिताचे सुखाचे, भाग्य तुला लाभू दे
रेरा अन् समेट ग्राहका तू येथेच जाण रे

येती पुसती ग्राहक, व्हावे कसे सभासद
कार्यकर्ते गण येथे तुला देती प्रतिसाद

ग्राहक आला गं, आला ग खरेदी त्याची होऊ दे
संस्थेच्या महतीची महतीची ओळख त्याला पटू दे

चोखंदळ ग्राहक राजा येरे येरे पंचायतपेठी
गणगोत सारे जमती होती हर्षे भेटीगाठी

– छाया वारंगे

ठाणे पेठेतील उत्साही कार्यकर्ते

पंचायत पेठ समितीतील कार्यकर्त्या

आपले विश्वस्त संजीव मंत्री खरेदीचा आनंद लुटताना

आपल्या वितरणाच्या स्टॉलला उदंड प्रतिसाद